

СТРУКТУРА ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ІЗ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У США В АНАЛОГІЇ З УКРАЇНОЮ

У статті розглянуто структуру вищої фізкультурно-спортивної освіти США та України; встановлено відповідності галузей знань, напрямів підготовки та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавра».

Ключові слова: професійна підготовка, освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр», фізичне виховання і спорт, кредит.

В статье рассмотрена структура высшего физкультурно-спортивного образования США и Украины; установлено соответствие сферы знаний, направлений подготовки и специальностей, по которым осуществляется подготовка специалистов в высших учебных заведениях по образовательно-квалификационному уровню «бакалавра».

Ключевые слова: профессиональная подготовка, образовательно-квалификационный уровень «бакалавр», физическое воспитание и спорт, кредит.

The article reviews the structure of higher education of sports United States and Ukraine established under fields of knowledge, training areas and specialties that are trained in universities for the qualification of «bachelor».

Key words: training, «Bachelor», Physical Education and Sports, the credit.

Постановка проблеми. Інноваційні процеси у сфері фізичної культури і спорту спонукають до нового бачення професійної підготовки майбутніх фахівців цієї галузі.

Безперечне світове лідерство США у розвитку шкільного, олімпійського та професійного спорту зумовлюють необхідність узагальнення досвіду цієї країни та дозволяють вітчизняним фахівцям оцінити власні теоретичні позиції, досягнення, недоліки, стимулюють розробку нових програм і проектів у даній сфері. Реформування вищої школи в Україні й необхідність підготовки фахівців із фізичного виховання, покликаних вирішити одну із найгостріших проблем загальнодержавного масштабу – значно підвищити рівень здоров'я підростаючого покоління – визначили вибір теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Для нинішнього рівня розвитку фізичної культури і спорту в Україні характерна напружена ситуація

із кадровим забезпеченням, що характеризується розбалансованістю між обсягами підготовки та реальними потребами у фахівців з фізичної культури і спорту, відставанням змісту їх підготовки від реальних потреб і запитів часу. Для уникнення цих проблем необхідно:

- затвердити нормативи кадрового забезпечення фізичної культури і спорту, удосконалення порядку ліцензування та акредитації закладів, які готують спеціалістів даної галузі;
- визначити пріоритетні напрями фундаментальних та прикладних досліджень у сфері фізичної культури і спорту та сприяти виконанню відповідного зведеного плану науково-дослідної роботи;
- створити у вищих навчальних закладах мережу проблемних науково-дослідних лабораторій, центрів з фізичної культури і спорту, забезпечити їх сучасною апаратурою та обладнанням [1, с. 16-19].

Показовим у цьому відношенні видається досвід підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в США, які впродовж десятиріч демонструють стабільно високі показники функціонування фізкультурно-оздоровчої сфери (першість у різного роду світових змаганнях, високий відсоток залучення населення до занять фізкультурою і спортом, відповідний рівень матеріально-технічного забезпечення тощо). Унікальність досвіду США полягає у налагодженні ефективної взаємодії державного і недержавного секторів фізичної культури і спорту, організації розгалуженої мережі фізкультурно-оздоровчих закладів різних типів і рівнів, приділенні значної уваги розвитку цієї діяльності в освіті, особливо у ВНЗ. Дієвість функціонування фізкультурно-спортивної галузі в США забезпечується кваліфікованими фахівцями, програми підготовки яких передбачають формування не тільки професійно-орієнтованих знань, умінь і навичок, але й навичок ведення бізнесу, маркетингу, менеджменту, діловодства тощо, що в сукупності визнаються американцями обов'язковою умовою для здобуття престижної роботи, в якій вони зможуть реалізуватися, здійснити успішну кар'єру, досягти позитивних показників розвитку галузі, фінансового успіху і соціальної стабільності.

Сьогодні в Україні чітко визначено та законодавчо затверджено перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у ВНЗ за освітньо-кваліфікаційними рівнями «бакалавра», «спеціаліста» та «магістра».

Зокрема, Постановою Кабінету Міністрів України №17, 19 від 13 грудня 2006 р. [2] затверджено перелік напрямів, за якими у ВНЗ здійснюється підготовка фахівців за освітньо-кваліфікаційними характеристиками (ОКХ) «бакалавра». Згідно з даним нормативним документом виокремлено галузь знань 0102 «Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини», у якій підготовка фахівців здійснюється за трьома напрями: 6.010201 – «Фізичне виховання», 6.010202 – «Спорт» та 6.010203 – «Здоров'я людини».

Постанова Кабінету Міністрів України №787 від 27 серпня 2010 р. [3] затверджує перелік спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у ВНЗ за освітньо-кваліфікаційними рівнями «спеціаліста» та «магістра». Відповідно до стандартів, визначених цим документом, у галузі знань 0102

«Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини» підготовка фахівців здійснюється за наступними спеціальностями:

– «спеціаліст»: 7.01020101 «Фізичне виховання», 7.01020201 «Спорт (за видами)», 7.01020301 «Здоров'я людини», 7.01020302 «Фізична реабілітація» і 7.01020303 «Фітнес та рекреація»;

– «магістр»: 8.01020101 «Фізичне виховання», 8.01020201 «Спорт (за видами)», 8.01020301 «Здоров'я людини», 8.01020302 «Фізична реабілітація» і 8.01020303 «Фітнес та рекреація».

Мета дослідження полягає у встановленні відповідності спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців за ОКХ «бакалавра» в Україні та США, вивченні структури напрямів підготовки фахівців у США та їх адаптації відповідно до системи вищої освіти в Україні.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи структуру вищої освіти в США, ми встановили існування близько 30 галузей знань, серед яких – «Фітнес, відпочинок і дозвілля» (Fitness, Recreation and Leisure Studies) – галузь знань (area of study), що передбачає підготовку фахівців сфери фізичного виховання. Підготовку таких фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавра» проводять близько 780 навчальних закладів США.

Галузь знань «Фітнес, відпочинок і дозвілля» передбачає підготовку фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» за двома напрямками (concentration): «Фізична культура» (Physical Fitness) і «Оздоровлення та відпочинок на природі» (Park, Recreation and Leisure). Після закінчення коледжу випускник отримує ступінь «бакалавра» з фізичної культури або із оздоровлення та відпочинку на природі.

Кожен із цих напрямів підготовки, у свою чергу, передбачає поділ, у результаті якого виокремлюються спеціальності (major):

– «Фізична культура» (Physical Fitness): «Здоров'я та фізичне виховання» (Heals and Physical Education), «Здоров'я, фітнес та фізична культура» (Heals and Physical Fitness), «Кінезіологія та фізичне виховання» (Kinesiology and Exercise Science), «Фітнес та оздоровлення на природі» (Park, Recreation, Leisure and Fitness Studies), «Менеджмент та управління у спорті і фітнесі» (Sport and Fitness Administration/Management), «Спортивна психологія» (Sport Psychology). За даними спеціальностями здійснює освітню підготовку близько 700 коледжів.

– «Оздоровлення та відпочинок на природі»: «Управління та експлуатація споруд для рекреації та відпочинку» (Park, Recreation, Leisure and Facilities/Management), «Оздоровлення та відпочинок на природі» (Park, Recreation and Leisure studies), «Фітнес та оздоровлення» (Park, Recreation and Leisure Fitness studies), «Менеджмент та управління у спорті і фітнесі» (Sport and Fitness Administration/Management) (табл. 1). Підготовку фахівців за даними спеціальностями здійснює близько 500 коледжів [4].

Таблиця 1

Галузь знань (area of study)	Напрямок підготовки (concentration)	Спеціальність (major)
«Фітнес,	«Фізична	«Здоров'я та фізичне виховання» (Heals and

відпочинок і дозвілля» (Fitness, Recreation and Leisure Studies)	культура» (Physical Fitness)	Physical Education)
		«Здоров'я, фітнес та фізична культура» (Heals and Physical Fitness)
		«Кінезіологія та фізичне виховання» (Kinesiology and Exercise Science)
		«Фітнес та оздоровлення на природі» (Park, Recreation, Leisure and Fitness Studies)
		«Менеджмент та управління у спорті і фітнесі» (Sport and Fitness Administration/Management)
	«Спортивна психологія» (Sport Psychology)	
	«Оздоровлення та відпочинок на природі» (Park, Recreation and Leisure)	«Управління та експлуатація споруд для рекреації та відпочинку» (Park, Recreation, Leisure and Facilities/Management)
		«Здоров'я, фітнес та фізична культура» (Heals and Physical Fitness)
		«Кінезіологія та фізичне виховання» (Kinesiology and Exercise Science)
		«Менеджмент та управління у спорті і фітнесі» (Sport and Fitness Administration/Management)

Окрім того, студент може отримати спеціалізації (minor), які визначаються напрямками освіти (concentration). Для прикладу, фахівець спеціальності (major) «Кінезіологія» може отримати спеціалізації (minor) у напрямках мистецтва, науки, бізнесу та адміністрування, правосуддя тощо.

Таким чином, після завершення навчання випускник отримує диплом «бакалавра» з напрямку підготовки (Bachelor degrees), в якому вказано декілька спеціальностей (major) та спеціалізацій (minor) [5].

Кожен бажаючий може пройти сертифікаційні програми, що тривають від кількох тижнів до року. Щоб взяти участь у підготовці за деякими з них, може виникнути необхідність складання певних іспитів чи виконання вимог програми для засвідчення рівня компетенцій та знань. Наявність сертифікованих програм значно розширює можливості фахівця при влаштуванні на роботу та сприяє кар'єрному росту.

Основними причинами, через які студенти беруть участь у сертифікаційних програмах, є:

- у галузі торгівлі для низки професій наявність таких програм є більш бажаною, ніж ступінь «бакалавра» чи незакінчена вища освіта;
- для спеціалізації в окремих галузях (психологія, сестринство) наявність сертифікованих програм сприяє розширенню бази знань та здобуттю спеціалізованих знань і практичного досвіду;
- для зміни напрямку професійної діяльності сертифікаційні програми дають більші можливості та розширюють сферу застосування умінь і навичок;
- як додатковий напрямок, який дозволяє мати в запасі ще один вид професійної діяльності;
- для конкурентоспроможності при влаштуванні на роботу та покращення резюме фахівця;

– для отримання додаткових кредитів, які зараховуються у ВНЗ.

Таким чином, сертифікаційні програми можуть підготувати до професійної діяльності або розширити її сферу, надаючи додаткові напрямки застосування професійних умінь та навичок.

В Україні нормативні документи для підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавра» визначають 8640 годин, що складає 240 кредитів.

У багатьох штатах законодавчо обумовлена максимальна кількість годин для отримання студентом ОКР «бакалавра», наприклад, в Арканзасі – 126 кредитних годин. Для того, щоб збільшити їх кількість (понад 126), навчальний заклад повинен подати клопотання, яке затверджує комісія з навчання штату. Одна кредитна година складає 15 контактних годин, під якими розуміємо безпосередньо навчальні години, які проводяться у вигляді пар. Студент має право записатися до викладача на консультацію для допомоги у вивченні предмету, виконання індивідуального науково-дослідного завдання або перескладання модуль-контролю, що не впливає на кількість навчальних годин. Більшість курсів в університетах США розраховані на 3 кредитні години, хоча є й по 2 та 4.

Базовим при чотирьохрічному терміні навчання вважається режим навчання із 15 трьохкредитних курсів, тобто 15 кредитних годин на семестр. Максимально кожен студент може вільно обрати програму навчання до 18 кредитних годин на семестр; для збільшення кількості кредитних годин до 21 на семестр потрібен дозвіл куратора; для кількості кредитних годин більше 21 – дозвіл ректора. Якщо ж студент навчається за програмою, що має менше 12 кредитних годин, то він не вважається студентом повної форми, а частково зайнятим (Part time student).

Для того, щоб отримати спеціальність за ОКР «бакалавра», необхідно прослухати, як мінімум, 12 дисциплін по 3 кредитні години кожна (загалом – 36 кредитних годин), які визначаються обраною спеціальністю, та 7-10 курсів (по 3 кредитні години) для спеціалізації (мінімально – 43 кредитні години).

Як правило, студенти планують своє навчання таким чином, щоб отримати дві спеціальності (ОКР «бакалавр») та одну спеціалізацію, що дає змогу претендувати на кращу роботу.

Таким чином, система вибору навчальних дисциплін дозволяє студенту за період навчання отримати не один ОКР «бакалавра», як в Україні, а два.

Мінімально за чотири роки навчання студент може здобути один ОКР «бакалавра», але якщо воно триватиме більше 10 років, то дисципліни, які вивчалися на першому році, анулюються і їх необхідно буде пройти ще раз. Відповідно, з кожним наступним роком кількість дисциплін для повторного навчання збільшуватиметься.

Висновки. В Україні існує галузь знань 0102 «Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини», тоді як у системі освіти США можна виділити подібну галузь – «Фітнес, відпочинок і дозвілля».

В Україні підготовка фахівців галузі 0102 «Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини» здійснюється за трьома напрямками, а саме: 6.010201 –

«Фізичне виховання», 6.010202 – «Спорт» та 6.010203 – «Здоров'я людини»; у США – за двома напрямками – «Фізична культура» й «Оздоровлення та відпочинок на природі».

В Україні існує п'ять спеціальностей галузі знань «Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини» (для ОКР «спеціаліст» та «магістр»), натомість у США нами визначено десять спеціальностей для фахівців галузі «Фітнес, відпочинок і дозвілля».

Для підготовки фахівця за ОКР «бакалавра» в Україні законодавчо передбачено 8640 годин (240 кредитів), тоді як у США максимальна кількість кредитних годин є законодавчо обмеженою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2007-2011 роки» № 1594 від 15 листопада 2006 р. – 2006. – 22 с.

2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра» №17, 19 від 13 грудня 2006 р. – 2006. – 22 с.

3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра» №787 від 27 серпня 2010 р. – 2010. – 12 с.

4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www/campusexplorer.com>.

5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www/ufv.ca>.

Дата надходження до редакції: 17.12.2012 р.